

Шеленкова Наталія Леонідівна

к.психол.н., доцент кафедри психології

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Жихар Людмила Миколаївна

магістрантка факультету соціальної та психологічної науки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ

Останнім часом багато уваги приділяється дослідженням політичної свідомості громадян у перехідних умовах українського суспільства. У свідомості громадян, відповідно, відбуваються трансформації – змінюються соціально-політичні настановлення особистості. Загалом, перехідний період характеризується співіснуванням норм попереднього суспільного ладу й ладу, що встановлюється. Розбіжність, яка виникає внаслідок інтеріоризації несумісних соціально-політичних норм, викликає в сфері свідомості особистості когнітивний дисонанс, політичну апатію, соціальну фрустрацію, зневіру у своїх громадянських повноваженнях, а це відбивається на виховання громадянськості особистості.

Зазначені особливості соціально-політичних настановлень молоді зумовлюють політичну поведінку особистості, зокрема, електоральну, що впливає на процес трансформації суспільства. Для точного аналізу виникає необхідність виокремлення такої характеристики суб'єкта, яка б могла стати ключовою в дослідженні політичної сфери свідомості людини. Останнє приводить до поняття «соціально-політичне настановлення». Отже, зміни соціально-політичних настановлень у свідомості студентської молоді обумовлені особливостями

перехідного періоду, коли старі норми ще не втратили впливу, а нові норми поступово набувають ваги.

На думку Катаєвої М.С., політична відчуженість може бути однією з причин низької політичної активності молоді. Менш ніж 30% молодих людей вважають, що молодь повинна брати участь у політичному житті країни [2].

Пояснюючи аполітичність молоді, Н.В. Хазратова описала конструкт держави, що переважає в уяві молоді. Визначені основні його ознаки – тотальна недовіра до держави, брак ідентифікаційних зв'язків особистості з державою, уява про марність будь якої соціальної активності. Цей образ репрезентує державу як відчужений від окремого громадянина апарат насильства, який за своєю суттю є ворожим [6].

Суперечливі результати щодо політичної активності громадян отримані в різних дослідженнях на посттоталітарному просторі свідчить, також про зміни масової свідомості в умовах трансформації суспільства. З досліджень масової політичної свідомості (В.Ф. Петренко, О.В. Мітіна) відомо, що в Росії «перший конструкт динаміки суспільної свідомості заданий переходом від опозиції демократичні свободи — тоталітаризм, до опозиції лібералізм — націоналізм».

З досліджень Інституту соціальної та політичної психології АПН України, зокрема із досліджень психосемантичного простору масової свідомості (В.О. Васютинський, 1997 р.) встановлено, що серед молоді відбувається поширення демократичних переконань, настроїв і поглядів. Окремо зазначимо, що за даними цих досліджень, найвищий показник за факторами «патріотичні настрої» та «реформаторські настрої» у молоді 18-29 років [1].

Дослідження вітчизняних вчених свідчать, що молодь займала найбільш реформаторські й патріотичні позиції серед опитаних. Разом із тим зафіксовано відстороненість молоді від політичної діяльності. Частково це пояснюється існуванням неполітичних інтересів студентської молоді – навчання, планування трудової діяльності, планування сім'ї, тощо.

В перехідний період різні верстви населення по різному сприймають зміни. Однак, аналіз регіональних особливостей соціально-політичних настановлень студентської молоді в суперечливих соціально-політичних умовах залишається поза увагою дослідників. Разом з тим, в свідомості молоді відображені чи не всі протиріччя перехідного періоду. Як вважають політологи: розшарування суспільства значніше в країнах, де перехід до демократії відбувався революційно, а не еволюційно.

Останні парламентські та президентські вибори в Україні показали, що по різному сприймають зміни і громадяни в різних регіонах країни. Однак досліджень регіональних особливостей соціально-політичних настановлень громадян і молоді зокрема ще не проведено. З цього випливає необхідність проведення дослідження особливостей соціально-політичних настановлень молоді різних регіонів країни в умовах протистояння двох несумісних політичних орієнтацій щодо подальшого суспільного розвитку країни, що виразно проявилось після і під час виборів Президента України в 2004 році, і під час Парламентських виборів 2006-2007 років.

З наведених даних видно, що в когнітивній сфері масової свідомості існують суперечливі когніції, цінності та настановлення, а згідно теоріям узгодженості (Э. Аронсон, Л. Фестінгер та ін.), людина намагається формувати узгоджені соціальні настановлення [5, с.97-111, с.111-127]. У дослідженнях із соціальної психології проблема розбіжності поведінки й настановлення вирішувалася шляхом розділення настановлення на різні компоненти – афективні, когнітивні, конативні, ціннісні. Подальші дослідження мають бути спрямовані на з'ясування питання – чи існують у свідомості молоді в сучасних умовах суперечливі соціально-політичні настановлення.

Список використаних джерел:

1. Васютинський В.О. Масова політична свідомість сучасного українського суспільства як об'єкт політико-психологічного вивчення // Наукові студії з політичної психології. – К.: АТ “Реклама”, 1995. – С.9-22.45

2. Катаєва М.С. Політична соціалізація школярів в умовах трансформації українського суспільства: Автореф. дис. ...канд. політ. наук: 23.00.03 / Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 1999. – 18 с.
3. Современная зарубежная социальная психология. Тексты / Под ред. Г.М.Андреевой, Н.Н.Богомольцевой, Л.А.Петровской. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1984. – 256 с.
4. Хазратова Н.В. Психологія відносин особистості й держави: Монографія.- Луцьк, 2004. – 276 с.